

Međunarodni znanstveni skup
povodom 55 godina samostalnog
studija češkog jezika i književnosti u
Zagrebu / Mezinárodní vědecká
konference k 55. výročí
samostatného studia českého
jazyka a literatury v Záhřebu

Zagreb, 17.—18. rujna 2021.

ORGANIZACIJSKI I PROGRAMSKI ODBOR

Predsjednica: dr. sc. Suzana Kos, doc. (Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu)

Tajnik: dr. sc. Matija Ivačić, doc. (Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu)

Članovi:

dr. sc. Katica Ivanković, red. prof. (Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu)

prof. PhDr. Lubomír Machala, CSc. (Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci)

dr. sc. Petar Vuković, red. prof. (Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu)

izr. prof. dr. Petra Stankovska (Oddelek za slavistiko, Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani)

doc. dr. Dobromir Grigorov (Fakultet slavenskih filologija, Sveučilište Sv. Kliment Ohridski u Sofiji)

Mgr. Martin Beneš, Ph. D. (Ústav pro jazyk český
Akademie věd České Republiky)

Alen Novosad, viši lektor (Filozofski fakultet
Sveučilišta u Zagrebu)

Tena Šinjori, asistentica (Filozofski fakultet Sveučilišta
u Zagrebu)

doc. PhDr. Eva Pallasová, CSc., ugovorna lektorica
(Filozofski fakultet Sveučilišta u
Zagrebu)

ORGANIZATOR

Katedra za češki jezik i književnost Odsjeka za
zapadnoslavenske jezike i književnosti

Filozofski fakultet Zagreb

Ivana Lučića 3, 10 000 Zagreb

TEMATSKE SEKCIJE

- Poglavlja iz povijesti češke književnosti (autori, djela, književna razdoblja).....6
- Recepcija češke književnosti u Češkoj i svijetu.....24
- Češko-hrvatske i/ili slavističke translatoške usporedbe.....28
- Jezična kultura i standardizacija češkog jezika.....32
- Poredbene češko-hrvatske i/ili slavističke teme s područja književnosti, jezikoslovlja, povijesti i kulture.....38
- Bohemistika na sveučilištima izvan Češke Republike – iskustva i perspektive.....64
- Podučavanje češkog kao stranog jezika.....66
- Češka manjina u Hrvatskoj i svijetu.....70

Knjiga sažetaka

Poglavlja iz povijesti češke književnosti (autori, djela, književna razdoblja)

prof. PaedDr. Michal Bauer, Ph.D.

Filozofická fakulta Jihočeske univerzity v Českých Budějovicích

bauer@ff.jcu.cz

Milan Kundera a česká kinematografie v 60. letech 20. století

Příspěvek bude věnován českým filmům, celovečerním i krátkometrážním, které byly natočeny v 60. letech 20. století podle próz Milana Kundery, a to za jeho přímé scenaristické účasti i bez ní. Pozornost bude věnována přípravě těchto filmů, tedy také podobě scénářů, komparaci s literárními předlohami, ale i srovnáním těchto filmů samotných. Dojde taktéž k zařazení do širšího kontextu spolupráce českých spisovatelů s filmovými tvůrci v 60. letech.

Klíčová slova: česká literatura 60. let 20. století, česká kinematografie 60. let 20. století, Milan Kundera

Mgr. Jan Bílek, Ph.D.

Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové

bilek.jan1@gmail.com

Pátečníci

Téma z oblasti kulturních, literárních a politických dějin dodnes vzbuzuje zájem: pojem pátečníci označuje nevelkou volnějším soukromou skupinu českých intelektuálů s některými dodržovanými zvyklostmi sdruženou spisovatelem a novinářem Karlem Čapkem v letech 1924–1938 v Praze. Pátečníci fungovali primárně coby privátní přátelská i odborná diskusní mužská skupina autorit a vlivných osobností složená ze spisovatelů, novinářů, překladatelů, vědců, ekonomů, úředníků, lékařů, politiků, výtvarníků apod. Jádrem příspěvku spočívá ve strukturním zpracování vlastního jevu pátečníků a pátků. Zabývá se jejich vznikem a zánikem, periodizací, četností, volbou dne, hodiny a místa jejich konání, pojmenováním, průběhem a smyslem atp.

Klíčová slova: Karel Čapek, Československo, 1918–1938, moderní dějiny

Mgr. Stanislava Chrobáková, Ph.D.

Filozoficko-přírodovědecká fakulta Slezské univerzity v Opavě

schupplerova@gmail.com

Petr Král jako básník, ale především jako významný nejen literární kritik

Petr Král je v české literatuře etablovaný jako výrazná i významná básnická osobnost. Výrazně však zasahuje do diskuzí nejen k literárnímu dění, leč patří ke spolutvůrcům současné české literární kritiky. Jeho tvorba i názory se z počátku nesly ve znamení surrealismu, ale kvůli politickému vývoji v Československu v roce 1968, se rozhodl emigrovat do Francie. Podobně jako Milanu Kunderovi se mu podařilo ve Francii dál rozvíjet svou básnickou tvorbu, ale neutuchal jeho zájem o kulturu obecně, zvláště o film. To vše se odráží dodnes také v jeho osobitých kritických názorech.

Klíčová slova: česká literatura, poezie, kritika, umění, film

Mgr. et Mgr. Vladimíra Derková

Filozofická fakulta Masarykovy univerzity

derkova@phil.muni.cz

Peasantry and National Identity in the Context of Czech Ruralism

The portrayal of the countryside and its inhabitants as bearers of traditional and folk values have been connected with the portrayal of national identity in Czech literature since the national revival in the 19th century. This paper aims to cover how is this connection between countryside, peasantry, and national identity depicted in the context of Czech ruralism.

Key words: ruralism, national identity, peasantry, countryside

doc. Mgr. Erik Gilk, Ph.D.

Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci

galilak@seznam.cz

Umělecký obraz Podkarpatské Rusi v české meziválečné próze

Podkarpatská Rus byla jedním z kulturních fenoménů první Československé republiky, jež přitahovala pozornost širokého spektra spisovatelů pro svoji odlišnost. Byla nazývána jako „nezápadnější Orient“ nebo „československý Dálný východ“, jak poznamenal dobový literární kritik Antonín Hartl. Zájem o region kulminoval v letech 1928 až 1933. Většina českých autorů o něm psala bez ohledu na to, jestli na tomto území pracovali (J. Durych, J. Vrba), pobývali o letních prázdninách (I. Olbracht), strávili pouze několik cílených návštěv (V. Vančura), anebo jej navštívili jako turisté (K. Čapek).

Ve svém příspěvku se soustředíme na vyprávěcí strategie a prostředky, které autoři používají při reprezentaci značně odlišné kultury a přírody nedotčené lidskou rukou. Nejvíce nás bude zajímat, jakým aspektům rusínského způsobu života nebo jakým etnickým skupinám věnují nejvíce pozornosti ve svých textech, a jaký obraz Podkarpatské Rusi jimi tedy konstruují. Podle našeho názoru se tento obraz zásadním způsobem

podílel na obecném vnímání této oblasti, patřící mezi světovými válkami k Československu.

Klíčová slova: česká literatura 20. století, česká próza mezi světovými válkami, Podkarpatská Rus, umělecká reprezentace.

doc. Dr. Dobromir Grigorov

Sofijská univerzita sv. Klimenta Ochridského

d.grigorov@slav.uni-sofia.bg; dobromir.g.grigorov@gmail.com

Pojetí literárně historického faktu jako předpoklad k metodologickému obnovení literární historie (Vilém Mathesius a jeho *Dějiny anglické literatury*, 1910-1933)

Předmětem příspěvku je obnovení pojetí literárně historického faktu a nově myšlenou metodologii literární historie v rozsáhlých *Dějínách anglické literatury* Viléma Mathesia vydaných ve třech svazcích od r. 1910 do r. 1933. Zakladatel a předseda Pražského lingvistického kroužku se věnuje soustavně literárně historickému výzkumu (jako součást výuky na anglistice Karlovy univerzity v Praze) ve snaze přehodnotit deterministické chápání pojmů jakých jsou období,

psychologie autorství, literární (umělecká) hodnota, literární fakt, kompozice aj. Soustavný metodologický zvrát ve svazcích V. Mathesia není pojat jako „revolta proti pozitivismu“ (R. Wellek) pro přijetí historičnosti jakožto funkčního přístupu k literární látce. Příspěvek se věnuje též kritickým komentářům V. Mathesia ke klíčovým pozitivistickým pracím Hippolyta Taina věnovaným W. Shakespearovi.

Klíčová slova: literární historie, historičnost, literární fakt, Vilém Mathesius, William Shakespeare

PD DR. Kenneth Hanshew

Universität Regensburg, Bohemicum

kenneth.hanshew@ur.de

Radical or Reactionary Futures? Czech SF

Neo-Marxist theorists from Darko Suvin to Fredric Jameson have privileged the SF genre as a progressive model of scientific rationality, a subversive literature whose cognitive estrangement challenges the status quo thus distinguishing it from the “reactionary irrationalism” of fantasy. Despite its enduring currency, the view has been repeatedly challenged: In 1977 Michael Moorcock exclaimed “the majority of the sf

writers most popular with radicals are by and large crypto-fascists,” while in 2009 the popular British writer China Miéville stated the premise was “roughly nine decades out of date.” Although an activist himself, Miéville does not follow neo-Marxists’ prescriptive definition of and canonization of progressive SF, but rather argues for the genre’s cultural relevancy in an interview in 2011: “[...] anyone who is interested in modern culture, whether they like it or not, does in fact have to have some understanding of SF and fantasy, simply because they are becoming such tremendously powerful default cultural vernaculars. That’s just a fact.” This paper examines three recent Czech SF texts dealing with the near future, Vladimír Šlechta’s *Rok Havrana* (2015), František Kotleta’s *Spad* (2016) and Vlastimil Vondruška’s *Kronika zániku Evropy* (2019), to test these assertions. First, the study investigates how despite their temporal estrangement these texts engage with current discourses on politics and national fears ranging from Islam to the EU in the Czech Republic. As a result, the paper challenges notions of SF’s progressive political agenda and substantiates sf as a cultural vernacular.

Keywords: science fiction, post-apocalyptic novel, alternate history

Mgr. Jiří Hrabal, Ph.D.

Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci

jiri.hrabal@upol.cz

Český příběh o Robinsonu Crusoeovi v 19. století v kontextu tehdejší cestopisné literatury

Příspěvek se bude zabývat českými převyprávěními Defoeova románu *The Life and Strange Surprizing Adventures of Robinson Crusoe, Of York, Mariner* (1719) v 19. století. Příběh o Robinsonu Crusoe se těšil v české společnosti od 18. století po dnešek velké oblibě, byl reflektován a šířen od konce 18. století až po současnost v desítkách různých převyprávění. Tato převyprávění transformovala Defoeův příběh o R. C. v závislosti na dobových normách a hodnotách české společnosti (velmi odlišných od britské koloniální kultury Defoeovy doby) a rovněž v závislosti na účelu publikace a čtenáři, jemuž byla určena. Nemalý vliv na proměny podob českých převyprávění tohoto příběhu měl též kontext vývoje cestopisné literatury v 19. století. A právě tento vliv bude v příspěvku akcentován především.

Klíčová slova: příběh, převyprávění, cestopis, Robinson Crusoe

dr. sc. Matija Ivačić, doc.

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

mivacic@ffzg.hr

Žert před Žertem. Pršelo jim štěstí Jana Trefulky v kontextu české prózy 60. let

Příspěvek se zaměří na delší povídku Jana Trefulky *Pršelo jim štěstí* ze stejnojmenné knihy z r. 1962. *Pršelo jim štěstí* nese typické rysy určité tendence v české próze šedesátých let, jež se označuje souhrnným pojmem „próza deziluze“. Tato tendence – jak ostatně prokazuje i Trefulkova povídka – se staví kriticky k pouťorovému (budovatelskému) světu a tematicky do značné míry čerpá právě z něj. *Pršelo jim štěstí* je ale zároveň z naratologického a tematického/motivického hlediska až překvapivě blízké světoznámému románu *Žert* (1967) Milana Kundery, celožitovního přítele Jana Trefulky. V tomto příspěvku se nejdřív pokusíme o usazení zmíněné Trefulkovy povídky do kontextu české prózy šedesátých let a potom chceme na základě tematického/motivického a naratologického rozboru upozornit na její podobnost se *Žertem*. Pokusíme se také vypátrat příčinu této podobnosti a odpovědět na otázku, která se přirozeně nabízí: jde o Kunderův dialog

s Trefulkovou povídkou nebo o čírou náhodu, aneb odpověď lze naopak najít v jejich společné životní a politické zkušenosti z padesátých let?

Klíčova slova: Jan Trefulka, *Pršelo jim štěstí*, 60. léta, *Žert*, Milan Kundera.

Mgr. Jiří Jelínek, Ph.D.

Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové

jelinji3@uhk.cz

Portréty po paměti: k poetickému stylu Petra Maděry

Příspěvek bude věnován básnickému stylu a metodě významného současného básníka Petra Maděry. Středem pozornosti se stanou texty prezentované v nejnovější básnické sbírce *Filtrační papíry* (Fra, 2014), s přihlédnutím ke dvěma starším sbírkám, tedy *Krevelu* (Host, 1997) a *Komorní hůrce* (2001), jakož i básním uveřejněným v antologiích a časopisech.

V první řadě se příspěvek bude zabývat otázkou, jakým způsobem se ve stylu textu projevuje avizovaná a tematizovaná „filtrační“ metoda, svébytný postup inspirovaný malířstvím, s důrazem na estetiku otisku či kopie.

Pozornost bude věnována specifické syntaxi a paralelizaci veršů a vlivu „inventarizačního“ stylu, ale také lexikálním charakteristikám díla: zde je především o konkréta a jejich poměr k abstraktům, užívání výrazů spojených s různými smyslovými vjemy, užívání měrných jednotek, přírodovědecké či technické slovní zásoby a podobně. Stylová specifika budou následně pojata jako významotvorné prvky, jež posilují tematickou a motivickou strukturu textu při vytváření dojmu materiality, kterým Maděrova poezie mimo jiné vstupuje do dialogu se současnými proudy (post)poststrukturalistického myšlení obracejícího se k matérii.

Příspěvek rovněž zmíní přesahy k analogickým projevům v básnické tvorbě jiných autorů, včetně cizojazyčných (např. Douglas Dunn, poezie všedního dne, tradice básní o věcech).

Klíčová slova: básnický styl, materialita, básně o věcech, Petr Maděra, *Filtrační papíry*

Prof. PhDr. Lubomír Machala, CSc.

Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci

lubomir.machala@upol.cz

Literatura a politika v Česku po roce 1989

Literatura a politika se všude a odedávna ovlivňují. Příspěvek bude reflektovat, jak tomu bylo v českém prostředí po roce 1989, kdy se mnozí zdejší spisovatelé od vzájemných průniků a vazeb literatury a politiky až ostentativně distancovali, následně je pak revitalizovali a ve své tvorbě znovu konkretizovali. Pozornost bude věnována také trendu z posledních let, kdy se mezi českými politiky stále více šíří ambice stát se spisovateli.

Klíčová slova: Literatura a politika, Česko, po r. 1989

Mgr. Jan Matonoha, Ph.D.

Ústav pro českou literaturu AV ČR

matonoha@ucl.cas.cz

Paralelní anatomie. Zraňující přilnutí a diskurzivní ustavování mlčení. Gender a česká literatura disentu a exilu

U vědomí hluboké úcty, kterou pociťuji k dále uvedeným autorům disentu a samizdatu, se referát zabývá explicitním i podprahovým potlačením feminismu a genderové problematiky paradoxně právě v těch kulturních textech, jež svou legitimitu zakládaly v (feminismu velmi blízkém) diskurzu lidských práv, rovnosti a spravedlnosti, nanejvýš v kontextu kulturní, resp. literární produkce tehdejšího anti-establishmentu a aktivit disentu v bývalém Československu před rokem 1989. V několika literárních textech tedy sleduje de-centrované prolnutí diskurzivních a afektivních mechanismů umlčování feministických hlasů či jejich možností v (ex post) vysoce prestižních, symbolicky zatížených kulturních projevech disentu před rokem 1989. Příspěvek si tak všímá jistého neproduktivního paradoxu či kontradikce: zatímco byl na jedné straně disent plně pohlcen svým odporem vůči dobové oficiální politice (sledování jednoho cíle), trpěla

literatura disentu slepou skvrnou vůči problematice genderu a feminismu (nevidění tématu dalšího, tedy mechanismus, jenž je – na obecné rovině – u Wendy Brown a Judith Butler pojmenováván coby *ony zraňující identity* či *zraňující přilnutí*). Presentace se tedy zaměřuje na to, jak (v situaci, kdy měl feminismus v českém kontextu za sebou víc jak sto let historie a v západním světě bylo od pozdních padesátých let 20. st. feministické hnutí v plném proudu) byla ve sledovaných textech genderová problematika vyvlastněna, znevážena, trivializována a vposled umlčena, zneviditelněna skrze procesy interpelace čtenářstva pomocí pozitivních hodnot a identit, jež však byly zároveň ve své nejhlubší rovině zraňující, znevýhodňující, odebírající společenský hlas. V tom ohledu je patrné, že dané literární texty jsou ustrojeny tak, že mikrofyzička epistémického násilí a práce paradoxního sebe-utlačování byla pro recipující subjekty nejen neviditelná a performována jimi samými, ale bylo tak jimi činěno paradoxně v afektivně angažovaném, aktivním a nadšeném duchu. Konkrétně je v textu sledována problematika feminismu a genderu v literárních dílech disentu a exilu, najmě u autorů jako Václav Havel, Kamil Benda, Ludvík Vaculík, Josef Škvorecký a Pavel Kohout.

Klíčová slova: Zraňující přilnutí, diskurzivní ustavování mlčení, gender, česká literatura disentu a samizdatu, kritické čtení.

Mgr. Aleš Merenus, Ph.D.

Ústav pro českou literaturu AV ČR

merenus@ucl.cas.cz

Náboženská symbolika ve službách expresionismu

Príspevek se zaměří na užívání křesťanské symboliky v českých a německy psaných divadelních hrách, které vznikly v rozmezí pětadvaceti let (přesně od roku 1910 do roku 1925) v prostoru českých zemí. Sekularizační pohyb, který je známkou masivního odklonu od tradiční katolické církve, nástupu různých forem levicové ideologie a který je symptomem moderní doby obecně, bude analyzován a představen v textech českých expresionistických dramatiků (Jan Bartoš, Lev Blatný, Arnošt Dvořák, Ladislav Klíma, Bartoš Vlček atd.), ale i v dílech původně německy píšících dramatických autorů spjatých s geografickým prostorem zemí koruny české (Max Brod, Paul Kornfeld, Leopold Wolfgang Rochowanski, Ernst Weiss, Franz Werfel).

Klíčová slova: drama, expresionismus, křesťanská symbolika, sekularizace, české země.

Mateja Pavlic, mag. hist. art. et mag. philol. bohem.

matejapavlic8@gmail.com

Na granicama umjetnosti - lik i djelo Vladimíra Boudníka u češkom kulturnom kontekstu

Ime Vladimír Boudník dugo nije bilo prepoznato kao važan moment u povijesti češke književnosti i likovne umjetnosti, već je uglavnom bilo vezano za ime Bohumila Hrabala.

Motiv i lik Boudníka, osim u književnim ostvarenjima Bohumila Hrabala, nalazimo i kod Egona Bondyja, Vladimira Merhauta te Stanislava Vávre. No u vlastitom djelovanju Vladimír Boudník predstavlja jednu od važnih figura češke likovne umjetnosti, odnosno grafičkih tehnika 50-tih i 60-tih godina 20. stoljeća. Sa svojim inovativnim idejama – netipičnim pripremama matrice za tisak, "strukturnalnim tiskom", kao i pokretanjem vlastitog likovnog pravca eksplozionizma – stila temeljenog na principu vizualnih asocijacija, utjecao je na jednu cijelu generaciju likovnih i književnih umjetnika. Isto tako njegovi dnevници i prepiske s brojim umjetnicima i prijateljima ostavljaju traga u povijesti češke književnosti.

Ovim radom, analizom pojedinačnih djela, upozorit ćemo na to kako su se isprepletali njegova osobnost i njegov rad u likovnom i književnom

području, odnosno kako ga možemo iščitati kao jedan interaktivni i intermedijalni proces.

Ključne riječi: Vladimír Boudník, intermedijalna umjetnost, eksplozionizam, eksperimentalna književnost, grafika

Mgr. Martin Tichý, Ph.D.

Filozoficko-přírodovědecká fakulta Slezské univerzity v Opavě

martin.tichy@fpf.slu.cz

Román s jihoslovanskou tematikou v převratové době

Príspevek chce zaměřit pozornost na román Marie Gebauerové *Rod Jurija Klemenčiče*, jediný „velký“ román autorky dětských próz, položený svým dějištěm do jihoslovanského (konkrétně slovinského) prostředí. Předmětem analýzy bude román a jeho dobová kritická recepcie v souvislostech směrových („venkovský“ realismus), žánrových (románová kronika x monografický román) a ideologických (nacionalismus), jak se formují v čase rozpadu společného rakousko-uherského mocnárství a vůbec rozkladu starého světa, do jehož kulminačního bodu román v roce 1918 vstoupil.

Klíčová slova: Jihoslovanská tematika, román, převrat

Recepcija češke književnosti u Češkoj i svijetu

Mgr. Jakub Chrobák, Ph.D.

Filozoficko-přírodovědecká fakulta Slezské univerzity v Opavě

jakub.chrobak@fpf.slu.cz

Co s Bohumilem Hrabalem v 21. století? (O absenci jednoho z nejznámějších českých spisovatelů v diskuzích o současné literatuře)

Příspěvek se bude zabývat otázkou proměny kulturního, a s ním spojeného hodnotového paradigmatu současné literatury, a to zejména na základě analýz kritické diskuze nad ní. Zároveň si položím otázku, jak je možné, že jeden ze světově nejuznávanějších českých autorů je v těchto diskuzích tak málo připomínán a co tato absence signalizuje.

Prof. PhDr. Jasminka Delova Siljanova, Ph.D.

Filologická fakulta Blaže Koneského

jasmin.del@flf.ukim.edu.mk

Recepce české literatury v R. Makedonii

V tomto příspěvku se pokusím podat přehled prvních literárních překladů z češtiny do makedonštiny až do dneška a zdržím se u současného stavu. Na počátku (období po 2. Světové válce) česká literatura v Makedonii byla zastoupena poezií, ale postupně se ta situace mění a dnes je větší zájem o překlad prózy.

Je samozřejmostí, že jako základ pro prezentaci jedné národní literatury v jiném jazykovém prostředí je vždy nutné začít s nejdůležitějšími autory té země. Ale jen na tom se nelze zastavit. Nové časy vyžadují novou soudobou literaturu. Abychom získali komplexní přehled o jedné literatuře, čtenářům je třeba přiblížit i nové, současné autory. V tomto ohledu mají překladatelé a nakladatelé své slovo a místo při výběru toho, co z té jedné literatury se bude překládat.

Klíčová slova: překlad do makedonštiny, česká literatura, recepce literatur

Doc. Mgr. Radek Malý, Ph.D.

Fakulta sociálních věd Univerzity Karlovy

radek.maly@fsv.cuni.cz

Čechy u moře: utopický prostor v literatuře

Příspěvek představí a analyzuje literární motiv, jemuž dal ve svém dramatu *Zimní pohádka* vzniknout William Shakespeare, když umístil České království na břeh moře. Od šedesátých let dvacátého století se obraz Čech u moře s oblibou stává symbolem pro utopické, ideální představy u jiných německojazyčných autorů, zejména Ingeborg Bachmannové a Paula Celana. Motiv Čech u moře se dále objevuje například v eseji a následné rozhlasové hře Hanse Magnuse Enzensbergera či v názvu rané povídky Franze Fühmanna. Později s ním pracují i čeští německy píšící spisovatelé Jiří Gruša a Libuše Moníková.

Klíčová slova: utopie, poezie, Shakespeare, poezie česká, poezie německá

dr. sc. Marijan Šabić, znanstveni suradnik

Hrvatski institut za povijest

marijansabic@yahoo.co.uk

Hrvatska recepcija Prokopa Chocholouška

Izlagač će na temelju analize prijevoda tekstova Prokopa Chocholouška i osvrta na njegov književni rad u hrvatskoj književnoj periodici i novinama pokušati dati pregled glavnih osobitosti hrvatske recepcije njegova opusa u 19. stoljeću te odrediti poziciju prijevoda brojnih Chocholouškovih proza u odnosu na onodobna kretanja u hrvatskoj književnosti i u izgradnji hrvatskog književnog kanona.

Ključne riječi: Prokop Chocholoušek, hrvatsko-češke književne veze, recepcija, 19. stoljeće.

Češko-hrvatske i/ili slavističke translatološke usporedbe

dr. sc. Martina Kramarić, znanstvena suradnica

Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje

mkramar@ihjj.hr

Srednjovjekovni bohemizmi u hrvatskoj glagoljskoj književnosti

Obično se u povijesti hrvatskoga jezika pojava bohemizama povezuje s 19. stoljećem, i to najčešće s Bogoslavom Šulekom i njegovim rječnicima. Međutim, u hrvatskoj srednjovjekovnoj književnosti postoji cijeli niz djela prevedenih sa staročeškoga jezika, koja su nastala za boravka hrvatskih svećenika glagoljaša u Pragu, predjelu Emaus, od 1346. do 1419. godine, a u tim se prijevodima pojavljuju i utjecaji češkoga jezika, koji su najučestaliji i najuočljiviji na leksičkoj razini. Riječ je stoga o češkome leksiku koji su glagoljaši prevoditelji nehotice unosili u svoj prijevod zbog jezične sličnosti dvaju slavenskih jezika ili zbog nedovoljna poznavanja značenja češkoga leksika. S obzirom na to da se taj leksik nije zadržao u hrvatskome jeziku te da je prema teoriji

dodirnoga jezikoslovlja riječ o jednokratnome posuđivanju, govorit ćemo o srednjovjekovnim bohemizmima. Ipak, u djelima prevedenima sa staročeškoga za boravka hrvatskih glagoljaša u Pragu, a riječ je o desetak prozних djela nabožne tematike, može se uočiti češki leksik koji se u nekima od djela ponavlja. Na temelju dosada analiziranih tekstova starohrvatskih prijevoda sa staročeškoga jezika u ovome će se izlaganju pokazati u kojoj se mjeri pojavljuje češki leksik u tim prijevodima, analizirati razlog pojavljivanja i prikazati način prilagodbe češkoga leksika te navesti čestotnost pojavljivanja istoga leksika u različitim prevedenim djelima. Smatramo da bi takvo istraživanje uz naknadnu obradu svih prevedenih djela moglo pridonijeti stvaranju rječnika srednjovjekovnih bohemizama u hrvatskome jeziku.

Ključne riječi: starohrvatski jezik, srednjovjekovna glagoljska književnost, staročeški jezik, srednjovjekovni bohemizmi, dodirno jezikoslovlje

Assist. Prof. Conf. Dr. Sorin Paliga

Faculty of Foreign Languages and Literatures, University of Bucharest

sorin.paliga@gmail.com

První setkání s Hrabalem: mezi náhodou a osudem

Kamarád jednou žertoval, že já umím překládat jenom české autory, jejichž jméno začíná písmenem „H“. Měl pravdu: Holanovu *Toskánu* jsem poprvé přeložil okolo r. 1982–1983 (tehdy rumunský překlad neexistoval), pak jsem pomalu dokončil překlad celé Holanovy *Bolesti*. Při dvojjazyčném vydání r. 2017 jsem zjistil, že česká edice vydaná za komunistů byla cenzurována, takže jsem do této knihy dodal básně, které v 1. vydání chyběly. No, žádné „první vydání“ rumunského překladu vlastně předtím nebylo, neboť překlad zůstal v mém šuplíku skoro 30 let. Vraceje se na r. 1991, relativně rychlým tempem jsem přeložil Havlův *Dálkový výslech*, trvalo to asi 6 měsíců; a r. 1994, normálním tempem, Hrabalovu *Příliš hlučnou samotu* a to po pobytě v Lublani. R. 2019 vyšly pak v rumunském překladu *Harlekýnovy milióny*. Ale i *Samota* i *Milióny* Hrabalovy byly náhody osudu. O těch dvou setkáních s Hrabalem se budu pokoušet mluvit, neboť byla setkání nezapomenutelná, ale jiného typu než setkání s Holanem.

Klíčová slova: translatologie, teorie překladu, dvojjazyčné vydání, styl

Mgr. Hasan Zahirović, Ph.D.

Filozoficko-přírodovědecká fakulta Slezské univerzity v Opavě

hasan.zahirovic@fpf.slu.cz

Rekonstrukcija inscenacije *Bijele bolesti* Narodnog kazališta u Zagrebu (1937.)

Pokušaj rekonstrukcije inscenacije pomoću translatološke i teatrološke analize inspicijentske knjige *Bijele bolesti* Karela Čapeka, koju je za Narodno kazalište u Zagrebu preveo Branko Gavella u 1936./1937. teatarskoj sezoni.

Ključne riječi: drama, kazalište, rekonstrukcija inscenacije, Čapek, Gavella

Jezična kultura i standardizacija češkoga jezika

PhDr. Jana Bílková, Ph.D.

Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové

jana.bilkova@uhk.cz

Prostředky textové koheze v neformálním rozhovoru

Příspěvek je věnován problematice tematicko-rematické výstavby neformálních dialogů a spadá do oblasti jazykové kultury, resp. kultury vyjadřování ve sféře spontánní mluvené komunikace. Je orientován – v návaznosti na Danešovu teorii tematických posloupností – na problematiku gramatické a tematické výstavby spontánních mluvených projevů a kohezi rozhovoru, tj. na výběr prostředků, které mluvčí využívá k návaznosti replik v nepřípraveném rozhovoru. Příspěvek vychází z analýzy autentických neformálních dialogů zčásti z autorova archivu obsahujícího zvukové nahrávky soukromých rozhovorů, zčásti z Českého národního korpusu, konkrétně z reprezentativního korpusu spontánní mluvené komunikace ORAL 2013.

Klíčová slova: mluvené projevy; tematické posloupnosti; dialog; textová koheze; Český národní korpus

Mgr. Lucie Jílková, Ph.D.

Ústav pro jazyk český AV ČR

jilkova@ujc.cas.cz

Diskurzní markery: jejich funkce, kombinace a prozódie

Tématem článku je funkce, kombinace a prozódie tzv. diskurzních markerů. Diskurzní markery lze definovat jako krátká slova či slovní spojení (v angličtině např. *well, so, you know*), která se hojně vyskytují v neformálních mluvených textech a která zpravidla stojí mimo tradiční syntaktické struktury. V mluvených rozhovorech mají mnoho funkcí v rovině textové i interpersonální: např. signál nového/změny tématu nebo opravy, potvrzení posluchačovy pozornosti, předávání/udržení slova aj. (Brinton, 1996, Schiffrin, 1987). Východiskem analýzy je přepis zhruba hodinové videonahrávky neformálního rozhovoru. Analýza je zaměřena na diskurzní markery *hele, no, jako, teda*, a to na identifikování jejich funkcí v rozhovoru, na

jejich případné kombinace s dalšími diskurzními markery a také na jejich prozódii.

Klíčová slova: diskurzní markery, funkce diskurzních markerů, kombinace diskurzních markerů, prozódie

Mgr. Pavlína Kuldanová, Ph.D.

Pedagogická fakulta Ostravské univerzity

Pavlina.Kuldanova@osu.cz

Mluví jako pražský rozhlas!

Věta z nadpisu příspěvku představuje údajně nejvyšší ocenění vysoké úrovně ovládnutí českého jazyka Bulharem, které se traduje mezi bulharskými bohemisty. Může však dnešní „pražský rozhlas“ skutečně sloužit jako příklad vzorové mluvy? Příspěvek poukáže na to, že zejména zvuková stránka veřejných projevů – nejen na rozhlasových stanicích – tento ideál bohužel nenaplnuje. Hodnocení bude zasazeno do kontextu současného pojetí jazykové kultury, jejíž stav se odráží mj. právě v řeči profesionálních mluvčích. Vyústěním příspěvku bude doporučení pro rodilé i nerodilé uživatele češtiny, kteří chtějí docílit opravdu vysoké

zvukové kultury svých mluvených projevů: „Nemluvte jako pražský rozhlas!“

Klíčová slova: jazyková kultura, zvuková stránka češtiny, mluvený projev, profesionální mluvčí

doc. PhDr. PaedDr. Miloslav Vondráček, Ph.D

Ústav pro jazyk český AV ČR

vondracek@ujc.cas.cz

Anomálie ve slovtvorném a tvaroslovném systému substantiv: jazyková příručka, slovník a komunikační realita

Příspěvek ukazuje na několika substantivech s nestandardním paradigmatem nebo s omezeným přechylovacím potenciálem vývojový odstup mezi tradičními českými preskriptivními příručkami či slovníky na straně jedné a komunikační realitou na straně druhé. Současně zužitkovává autorovu zkušenost s činností Ústavu pro jazyk český a představuje mechanismy využívané při tvorbě Akademického slovníku současné češtiny a Internetové jazykové příručky, které mají tento nesoulad zmírnit. Pro obě zmíněná primárně elektronická díla je zdrojem

dat o jazyce především Český národní korpus. Díky tomu je posílen jejich deskriptivní ráz, aniž by to znamenalo ústupky v úsilí o jazykovou kulturu. Příspěvek tak ukazuje cestu k poznání současné češtiny jak prostřednictvím jejího lingvistického popisu, tak jejího víceméně věrného obrazu v reálné komunikaci.

Klíčová slova: substantivní flexe, desubstantivní derivace substantiv, deskriptivní lingvistika

dr. sc. Petar Vuković, red. prof.

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

petar.vukovic@gmail.com

Polemika o českém pravopisu ze šedesátých let 20. století a její ruské paralely

V první polovině šedesátých let 20. st. probíhala na stránkách předních českých lingvistických časopisů polemika o reformě pravopisu. Zastánci reformy se zasazovali o zjednodušení grafického systému češtiny širším uplatněním fonologické zásady, přičemž ve středu zájmu bylo psaní tzv. tvrdého *y* a měkkého *i*. Nutnost reformy byla argumentována potřebou usnadnit osvojování pravopisu dětem, které se

učí psát, zatímco zájmy již gramotných uživatelů češtiny nebyly (alespoň na začátku polemiky) dostatečně brány v úvahu. Pravopisná polemika skončila náhle, tak jak i začala, a nakonec žádným způsobem neovlivnila kodifikaci českého pravopisu.

V české lingvistice je málo známo, že se podobná pravopisná polemika o něco dříve rozběhla i v Rusku. Prosazovaná reforma pravopisu měla stejný cíl – usnadnit osvojování pravopisu dětem, které se učí psát. Cíl měl být dosažen stejným způsobem – zjednodušením grafického systému širším uplatněním fonologické zásady, a reformní pokusy nakonec skončily stejně – neúspěchem. Existují dobré důvody věřit, že reformu pravopisu požadovala sovětská vláda v čele s Chruščovem a že se na jejím neúspěchu podepsala skutečnost, že Chruščova v roli sovětského vůdce v r. 1964 vystřídal Brežněv. Je velmi pravděpodobné, že ruská polemika ovlivnila jak vznik, tak závěr české.

V příspěvku se analyzují dva pokusy o reformu pravopisu vzhledem k jazykovým a společenským situacím, ve kterých vznikly, a ve stejnou dobu vzhledem k lekcím, které nabízejí pro promýšlení budoucích úprav pravopisných soustav s dlouhou tradicí a se stabilizovaným územím v současnosti.

Klíčová slova: pravopisná reforma, čeština, ruština, šedesátá léta

20. st.

Poredbene češko-hrvatske i/ili slavističke teme s područja književnosti, jezikoslovlja, povijesti i kulture

dr. sc. Estela Banov, red. prof.

Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci

estela.banov@uniri.hr

Folklorni intertekst u opusima hrvatskih i čeških romantičarskih pjesnika

Interes za usmene tradicije i folklor obilježio je poetiku i estetiku romantizma. Taj je interes povezan uz sabiranje pjesama i priča te uz njihovo objavljivanje u književnim časopisima i zbirkama, ali i uz interferiranje poetika usmene i pisane književnosti i stvaranje poetskih tvorevina koje intertekstualno uvažavaju folklornu građu. Bliski dodiri hrvatskih i čeških intelektualaca tijekom 19. stoljeća, povezanih sveslavenskim idejama i sličnim kulturnim i političkim okolnostima života unutar Habsburške Monarhije, bili su poticajni za razmjenu ideja, književne i folklorne građe, pa se folklorne intertekstualne poveznice u poetskim opusima hrvatskih i čeških pjesnika višeslojno premrežavaju.

Interes Václava Hanke i Františka Čelakovskog za češku usmenu poeziju kao dio slavenskog folklora oblikovao je specifičan poetski izraz „poezije odjeka“. U novijoj je književnoj teoriji John Miles Foley oblikovao termin „napisane usmene pjesme“, koji upućuje i na mogućnost usmene izvedbe takva tipa pjesama, koje su uz odgovarajuću melodijsku pratnju trajno opstale u pamćenju zajednice. U hrvatskom pjesništvu kasnog romantizma i predrealizma usmeni poetski intertekst oblikovan je sličnim postupcima kao i u češkoj poeziji. Model umjetničke balade vezan uz opus Karela Jaromíra Erbena blizak je naraciji u stihu i povjesticama Stanka Vraza, Ivana Kukuljevića i Augusta Šenoa. U radu će se pratiti međuslavenski folklorni intertekst u književnom stvaralaštvu čeških i hrvatskih pjesnika 19. stoljeća.

Ključne riječi: folkloristika, intertekst, krakovjak, poezija, povjestica

dr. sc. Ivana Čagalj, doc.

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

icagalj@ffzg.hr

Od intimnoga do sociopolitičkoga: motiv bolesti u Jána Johanidesa i Dušana Hanáka

U referatu se uspoređuju značaj i značenje bolesti u Johanidesovoj noveli *Potápača priťahujú pramene mora* (iz zbirke *Súkromie*, 1963) i Hanákovoj filmskoj adaptaciji *322* (1969; u glavnoj ulozi Václav Lohniský). Ispituju se psihofizički, egzistencijalni i ini aspekti malignoga oboljenja na intimnoj ravni (pripovjednoga) subjekta te, posebno u Hanákovu slučaju, sinegdohalno značenje dijagnoze, odnosno simbolička reprezentacija sociopolitičke situacije u Čehoslovačkoj 1950-ih i 1960-ih. Odabrana se tema stavlja i u širi slavistički kontekst, tj. u odnos s pojedinim vremenski paralelnim i motivski homolognim djelima.

Ključne riječi: bolest, sociopolitička situacija, Čehoslovačka, Ján Johanides, Dušan Hanák

PD Dr. phil. Markus Giger, mimoř. prof.

Filozofická fakulta Univerzity Karlovy

Markus.Giger@ff.cuni.cz

i

Mgr. Jana Kocková, Ph.D.

Slovanský ústav AV ČR

kockova@slu.cas.cz

Vidové funkce neurčitých slovesných tvarů v různých slovanských jazycích (na příkladě ruštiny a češtiny)

Jak pro přičestí přítomné činné typu č. *dělající*, r. *делающий*, tak pro podstatné jméno slovesné typu č. *lčení/vylčení*, r. *лечение/излечение* je slovesný vid významnou kategorií v tvarosloví (srov. kodifikační omezení přičestí přítomných činných na nedok. vid při současné existenci nekodifikovaných dok. tvarů typu *udělající*, *сделающий* nebo významná omezení tvorby ruských deverbativ na *-ние* od sloves nedok. vidu, srov. č. *mávnutí/mávání*, r. *махание* -, příp. některá omezení tvoření od iterativních, či stavových sloves v češtině). Zároveň není dostatek srovnatelných studií popisujících, jak se projevují u těchto tvarů **funkce** slovesného vidu, např. funkce aktuálně probíhajícího děje (*tvorečkové, pracující právě teď v podzemí*) nebo iterativnosti (*autor píšící stále nové žádosti, тактика запугивания*)

nedok. vidu a, zda a v jakém rozsahu nominalizace slovesného děje vede k omezení vidových funkcí, k ambiguitám při jejich interpretaci (srov. konkrétní a procesní význam č. *bavil se tím psáním*), nebo jaké jsou rozdíly v tomto ohledu mezi tvary atributivní a substantivní povahy (např. vztah iterativnosti a gramatické kategorie plurálu u substantiv, č. *mezi dvěma barvenými*, resp. trvajícího procesu r. *размышления*), nebo vůbec mezi jednotlivými slovanskými jazyky.

V příspěvku analyzujeme české a ruské doklady obou neurčitých slovesných tvarů ohl. vidových funkcí hlavně podle ruského aspektologa Ju. S. Maslova, materiál je získán z elektronických korpusů.

Klíčová slova: vid; deverbativa; přičestí; ruština; čeština

dr. sc. Martina Grčević, izv. prof.

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

mgrcevic@ffzg.hr

Normativni status bohemizama u slovačkom standardnom jeziku

Bohemizmi u slovačkom standardnom jeziku mogu se, u cjelini gledano, razvrstati u tri skupine: 1) na adaptirane lekseme proizišle iz

slovačko-čeških jezičnih dodira koji u slovačkom standardnom jeziku imaju ravnopravan i stilski neobilježen status i koji se (više) ne doživljavaju kao izvorno češke riječi, 2) na lekseme koji se u nekom vremenskom razdoblju pojavljuju kao rubni elementi, no koji nisu ušli, odnosno koji se nisu zadržali u slovačkoj standardnojezičnoj uporabi, 3) na lekseme koji u slovačkoj jezičnoj praksi konkuriraju slovačkim riječima, no koji u normativistici nisu prihvaćeni kao stilski neobilježeni dio slovačkoga rječničkoga blaga. Predavanje je posvećeno toj trećoj skupini bohemizama. Opisat će se njihov normativni status i normativne mijene, prvenstveno na primjeru različitih izdanja *Kratkoga rječnika slovačkoga jezika*, koji je prema Ministarstvu kulture Slovačke Republike i u skladu sa Zakonom o slovačkom jeziku proglašen obvezatnim kodifikacijskim priručnikom slovačkoga standardnoga jezika na leksičkoj razini.

Ključne riječi: bohemizmi, slovački jezik, rječnici

dr. sc. Siniša Habijanec, PhD.

Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra SAV

sinisa.habijanec@juls.savba.sk

Povijest genetske klasifikacije istočnomoravskih dijalekata u svjetlu evolucije poredbeno-povijesne lingvistike

Istočnomoravski dijalekti češkoga jezika odlikuju se mnogim osobitostima karakterističnima za slovački jezik, te su se stoga sve do polovice 20. stoljeća smatrali dijelom slovačkoga jezika i nazivali moravkoslovačkim dijalektima, a njihovi su govornici bili proglašavani etničkim Slovacima. Prijelom nastaje u pedesetim godinama 20. stoljeća, ponajviše zaslugom Jaromíra Běliča i brnjanskog dijalektološkog kolektiva, koji su brojnim radovima dokazali genetsku pripadnost istočnomoravskih dijalekata češkom dijasistemu. Pri tome nije bila presudna promjena ideološke matrice, na koju su se uvedeni autori pozivali, već ponajprije evolucija u teoriji poredbeno-povijesne lingvistike, koja je prepoznala eksplanativnu razliku između relikata i inovacijā pri genetskoj klasifikaciji dijalekata i jezika.

Ključne riječi: dijalektologija češkoga jezika, istočnomoravski dijalekti, poredbeno-povijesna lingvistika

dr. sc. Miroslav Hrdlička, asist.

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

mhrdlick@ffzg.hr; miroslavhrdlicka@yahoo.com

Povratnost u dativu: hrvatski i poljski jezik

Tema je ovoga rada dativ povratne zamjenice *sebi* s naglaskom na njezin nenaglašeni oblik *si* u hrvatskom jeziku i njegovi poljski ekvivalenti *sobie* (*se*). Korpusnom analizom istražuju se funkcije tih oblika u hrvatskom i poljskom jeziku te uspoređuju njihove sličnosti i razlike, posebice u odnosu s glagolima. Svojstva se navedenih oblika opisuju u kontekstu kategorije povratnosti i njezinih gramatičkih, leksičkih i diskursnih obilježja (usp. Safarewiczowa 1961, Frleta 2010, Oraić Rabušić 2018).

Ključne riječi: povratnost, dativ, hrvatski, poljski

Mgr. Matej Ivančík, PhD.

Filozofická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave

matej.ivancik@uniba.sk

Trauma a identita. Dve podoby konštrukcie historickej pamäte a prípad Ladislava Mňačka

Československá „normalizačná“ skúsenosť sa po roku 1989 pretransformovala do multiplicity diskurzov bojujúcich o legitimizáciu. Jedným z výsledkov týchto bojov je aj premisa o existencii binárnej skúsenosti českej a slovenskej časti spoločnosti s rokom 1968 a obdobím „normalizácie“. Sociológ Gil Eyal vo svojom diele *The Origins of Post-Communist Elites* prezentoval historickú polemiku s touto premisou, pričom rok 1968 predstavuje v jeho argumentácii moment, ktorý umožnil rozvinúť transformáciu neskorosocialistických elít, kľúčových pre pochopenie postsocialistickej transformácie. Zámerom príspevku je hľadať východiská tejto polemiky ešte pred rokom 1968, ktorý chápem ako istú formu kontinuity. Uvedené sa pokúsim demonštrovať na príklade kauzy spisovateľa Ladislava Mňačka, ktorého politické postoje, a následné reakcie na ne, ukázali omnoho komplikovanejší obraz československej spoločnosti.

Ključové slová: Ladislav Mňačko, nacionalizmus, diskurz,
Československo, spisovatelia

Polina Korolkova, PhD

Rusko državno humanističko sveučilište (RGGU)

korolkovapolina@mail.ru

i

Mgr. Svetlana Kožina

Ruska akademija znanosti; Rusko državno humanističko sveučilište
(RGGU)

lane-0391@mail.ru

Daniela Hodrová i Jasna Horvat: književno-znanstveni hipertekst i suvremene strategije postmoderne

Referat se bavi pitanjem suodnosa književnog i znanstvenog diskursa u postmodernističkom tekstu u stvaralaštvu suvremenih spisateljica iz Češke i Hrvatske – Daniele Hodrové i Jasne Horvat.

Daniela Hodrová počela se baviti književnošću još u sedamdesetim godinama kao teoretičarka. Prva značajna knjiga postala

je njezina monografija *Hledání románu* (1989), nakon čega su slijedila filozofsko-teorijska istraživanja *Román zasvěcení* (1993), *Místa s tajemstvím* (1994) te *Citlivé město* (2006), koja prikazuju široku paletu postmodernističkih pristupa analizi književnog djela. Navedena djela mogu se razmatrati kao poseban žanr književnoznanstveno-filozofskih radova, koji se javljaju pod utjecajem poststrukturalizma i postmodernističkih koncepcija te su istodobno teorijska istraživanja i primjer teksta prema kojem se te teorije mogu primijeniti. Njezinim književnim djelima (od romanâ 1991. *Podobojí, Kukly i Théta* sve do posljednjih romana *Točité věty* i *Ta blízkost*) trebali bismo pristupiti kao jedinstvenom tekstu s hiperlinkovima te kao ilustraciji njezinih vlastitih teorija.

Jasna Horvat također je autor znanstvenih istraživanja koja su neposredno vezana za njezino književno stvaralaštvo (*Semiotički marketing Konstantina Ćirila Filozofa: glagoljičko prezentiranje kršćanstva kao preteča suvremenog semiotičkog marketinga* (2009), *Lik i djelo Svetog Konstantina Ćirila Filozofa u romanu Az* (2010) i dr.). I tu se susrećemo s oblikom autoreferiranja i ključem za njezine konceptualne romane.

U referatu koji se temelji na našim vlastitim istraživanjima te radovima Andrijane Kos-Lajtman, koja proučava interdisciplinarne i intermedijalne strategije Jasne Horvat, razmatramo sličnosti i razlike u strategijama češke i hrvatske spisateljice. Njihovi znanstveno-filozofski romani projekti zanimaju nas prije svega kao oblik modifikacija

postmodernističkog književno-znanstvenog hiperteksta u suvremenoj književnosti.

Ključne riječi: Daniela Hodrová, Jasna Horvat, postmoderna, hipertekst, romani projekti

dr. sc. Zrinka Kovačević, izv. prof.

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

zkovacevic@ffzg.hr

Gavella u Češkoj i Slovačkoj

Hrvatski kazališni umjetnik Branko Gavella (1885. – 1962.) tridesetih i četrdesetih godina prošloga stoljeća često je režirao na češkim i slovačkim pozornicama Brna, Praga, Bratislave i Ostrave. Iako je u domovini i svijetu bio poznatiji kao dramski redatelj, na pozornicama Češke i Slovačke značajniji je trag ostavio svojim opernim režijama. Drame je režirao jedino u Brnu, a posebnu pozornost privukao je 1931. godine Krležinom dramom *Gospoda Glembajevi*. Bratislavskim

inscenacijama postavio je nove smjernice za operne scenske izvedbe u Slovačkoj.

Ključne riječi: Branko Gavella, češko i slovačko kazalište

Marijan Lipovac, prof. povijesti i češkog jezika i književnosti

Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti

marlipovac@yahoo.com

Hrvatsko-češke veze kroz povijest – opći pregled

U izlaganju će se dati opći pregled odnosa hrvatskog i češkog naroda kroz povijest od srednjeg vijeka do danas, uz isticanje njihovih temeljnih političkih i kulturnih obilježja i ukazivanje na njihove sličnosti i razlike. Naglasak će se dati na ključne osobe i događaje koji potvrđuju bliskost dvaju naroda zbog sličnosti u državnom pravnom položaju i pripadnosti zajedničkom kulturnom i civilizacijskom krugu. Hrvatska i Češka zadržale su svoju državnost i nakon ulaska u šire državne zajednice (Ugarsko-Hrvatsko Kraljevstvo, odnosno Sveto Rimsko Carstvo), a od 1490. do 1918. imale su i zajedničke kraljeve. Od 1527. Hrvatska i Češka, kao dio ranije spomenutih državnih zajednica, ujedno su i dio Habsburške

Monarhije, u kojoj se Hrvati i Česi formiraju kao moderne nacije te istodobno razvijaju odnose na području politike, kulture, znanosti i drugih društvenih područja. Od 1918. do 1991., odnosno 1993., Hrvatska i Češka dio su višenacionalnih država Čehoslovačke i Jugoslavije te na njihove odnose u 20. stoljeću uvelike utječe političko uređenje Europe nakon Prvog, odnosno Drugog svjetskog rata. Danas su Hrvatska i Češka kao samostalne države članice Europske unije i NATO-a, što je povoljan okvir za nastavak njihove suradnje.

Ključne riječi: hrvatsko-češki odnosi, povijest, Habsburška monarhija, Čehoslovačka, Jugoslavija

Mgr. Matěj Martinčák

matej.martincak@gmail.com

Recepte chorvatské kultury a literatury v Česku 1990-2021 v komparativním náhledu

Předkládaná práce si klade za úkol prozkoumat recepti chorvatské kultury (zejména literární) v Česku v nejnovějším období 1990-2021, a to jak ve srovnání s recepcí české kultury v Chorvatsku, tak

také v diachronním pohledu v komparaci současného období s tradicí vzájemných kulturních a literárních vztahů v průběhu 20. století.

Abychom mohli sledovat reflexi, bude nutno zachytit, co vlastně do českého kulturního kontextu proniklo. Přestože se dotkneme i výtvarného umění a hudby, jádro práce se bude věnovat recepci literární, tedy v první řadě překladům chorvatských autorek a autorů do češtiny, zaměříme se na reflexi těchto překladů v českém kulturním kontextu a na odborné práce a studie týkající se chorvatské literatury, které v Česku v daném období vznikly a byly publikovány v odborných časopisech (Slavia, Slovanský přehled, Slavica litteraria, aj.).

Rozsah referátu umožní zejména rámcové a kvantitativní zhodnocení recepce chorvatské kultury daného období, pokusíme se však alespoň synekdochicky zaznamenat i kvalitu této recepce, zachytit symptomatické události a reflektovat tendence, které se v současné chorvatsko-české kulturní výměně projeví, jak v činnosti odborných pracovišť zabývajících se kroatistikou (pražská a brněnská slavistika, nověji i pardubická, Slovanský ústav Akademie věd), tak i obecně v kontextu českého kulturního provozu.

Klíčová slova: chorvatská kultura, chorvatská literatura, recepce chorvatské literatury, chorvatsko-české vztahy

dr. sc. Martina Mičija Palić

Glazbena škola Zlatka Balokovića

micija.palic@gmail.com

Češko-hrvatske veze u kontekstu razvoja pijanističke djelatnosti i institucionalizacije glazbenoga školstva u Zagrebu tijekom 19. i početkom 20. stoljeća

Razvoj pijanističke djelatnosti i glazbenoga školstva u zagrebačkoj sredini tijekom 19. i početkom 20. stoljeća u ovom se radu sagledava iz rakursa češko-hrvatskih glazbeničkih migracija, koje su uvelike utjecale na cjelokupnu glazbenu scenu Zagreba. S obzirom da je u navedenom razdoblju stožerna glazbena institucija bio Hrvatski glazbeni zavod, nastojat će se analizirati doprinos pojedinih glazbenika – skladatelja, pijanista i glasovirskih pedagoga – dominantnih kulturnih posrednika, koji su svoju djelatnost ostvarili u okviru ove institucije, naročito njezine *klavirne učione*. U fokusu češko-hrvatskih glazbenih doticaja ponajprije će se razmatrati utjecaj glazbenika češkoga podrijetla koji su djelovali u zagrebačkoj sredini, potom hrvatskih glazbenika koji su se najčešće školovali na Konzervatoriju u Pragu, a naposljetku će se pokazati i češki utjecaj na skladateljsku i izvodilačku pijanističku djelatnost. Time će se dokazati snažan doprinos češko-hrvatske

usmjerenosti na razvoj zagrebačkoga pijanizma poglavito u posljednjim dekadama devetnaestoga i na početku dvadesetoga stoljeća. Isto tako, s obzirom na činjenicu da su se do osnutka Muzičke akademije u Zagrebu 1922. godine zagrebački glazbenici u najvećoj mjeri školovali na konzervatorijima u Beču i Pragu (nešto kasnije u Budimpešti, Berlinu i Parizu), u formativnom ishodištu tzv. Zagrebačke pijanističke škole, među ostalim, pronalazimo i utjecaj Češke pijanističke škole. Poredbom utjecaja različitih europskih pijanističkih škola i njihovih predstavnika – pijanističkih interpreata i pedagoga – na razvoj pijanizma u zagrebačkoj sredini u kontekstu izvodilačke i pedagoške djelatnosti, potvrdit će se nezaobilaznost češkog doprinosa kao važnoga pokazatelja fluidnosti glazbenih češko-hrvatskih kulturnih razmjena.

Ključne riječi: češko-hrvatske glazbeničke migracije, Češka pijanistička škola, Zagrebačka pijanistička škola, Hrvatski glazbeni zavod, glazbeno školstvo.

Mgr. Lenka Pořízková, Ph.D.

Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci

lenka_porizkova@centrum.cz

Obraz Chorvatska v českých a slovenských turistických průvodcích. Příspěvek k dějinám spotřební literatury 20. století

Příspěvek bude analyzovat způsob prezentace Chorvatska v rámci českých a slovenských turistických průvodců po Jugoslávii, Chorvatsku či konkrétních chorvatských regionech vydaných mezi lety 1925-2020. Během tohoto období lze identifikovat tři etapy poznamenané historicko-politickými událostmi: průvodce vydávané v období tzv. první československé republiky, průvodce vydávané během 40. let socialismu, kdy byla Jugoslávie jednou z mála destinací, kam mohli českoslovenští občané vycestovat, a průvodce vydávané po roce 1989 v souvislosti s rozmachem turismu po pádu železné opony. Všechny tři etapy jsou přitom poznamenány dobovými představami a očekáváními, v jejichž rámci autoři interpretují kulturní, historické, politické či jazykové reálie Chorvatska a podsouvají čtenáři více či méně zkreslený, resp. různým způsobem podjatý obraz této země. Příspěvek vzniká jako součást

výzkumného projektu "Kniha ve službách doby" zaměřeného na českou spotřební literaturu 20. století.

Helena Roštaš, mag. educ. philol. croat. et philol. bohem.

hrosta@gmail.com

Češke teme na stranicama političkoga tjednika *Danas* od 1982. do 1990.

Politički tjednik *Danas* objavljuje zagrebačka novinska kuća *Vjesnik* od veljače 1982. do lipnja 1992. Tijekom osamdesetih *Danas* postaje jedan od najutjecajnijih jugoslavenskih časopisa. Naklada mu tijekom deset godina objavljivanja varira, no u najuspješnijim godinama doseže i 180 000 primjeraka. Analizama svojih novinara i vanjskih suradnika te problematiziranjem društveno provokativnih tema ostvaruje izuzetnu čitateljsku recepciju, no nerijetko izaziva i reakcije predstavnika službenoga jugoslavenskog režima.

Tema je izlaganja zastupljenost na stranicama tjednika *Danas* priloga koji se bave češkom kulturom i aktualnim zbivanjima u čehoslovačkome društvu u razdoblju od 1982. do 1990, odnosno od početka izlaženja tjednika do uspostave višestranačja u Hrvatskoj.

Cilj je ispitati učestalost takvih priloga i percepciju različitih sastavnica češke kulture – oficijelne i neoficijelne književnosti koje se u Čehoslovačkoj razvijaju u kontekstu normalizacije, filmskoga stvaralaštva, stavova predstavnika državnih institucija.

Sustavnim pregledom svih izdanja tjednika, brojčanim pokazateljima i analizom sadržaja objavljenih priloga - književnih kritika, reportaža, intervjua, feljtona, političkih komentara - propitat će se omjer zanimanja za predstavnike disidentske, odnosno oficijelne češke kulturne i političke scenu te dolazi li tijekom analizirana razdoblja do promjena u recepciji čeških tema uslijed društveno-političkih promjena koje u osamdesetima zahvaćaju i čehoslovačko i jugoslavensko društvo. Naime, rezultati analize pokazuju da se tijekom analizirana razdoblja fokus pomiče s neoficijelne književnosti, čije analize dominiraju na stranicama časopisa u prvoj polovici desetljeća, na političke promjene koje čehoslovačko društvo doživljava krajem osamdesetih. Također, prema kraju desetljeća analitičari sve češće pribjegavaju motrenju društvenih promjena u čehoslovačkome i jugoslavenskome društvu s komparativnog gledišta.

Ključne riječi: *Danas*, mediji, Jugoslavija, Čehoslovačka, osamdesete

Toni Skorić, mag. philol. bohem. et mag. philol. germ.

Friedrich Naumann Foundation for Freedom

toniskoric@hotmail.com

**Usporedba režijskih stilova u ekranizacijama
pripovjedaka iz zbirki *Perlička na dně* i *Pábitelé*
Bohumila Hrabala**

Uspješnost određenog književnog djela često se temelji na mogućnosti njegove vizualizacije kod čitatelja. Poznavanje filmskog jezika i filmskih zakona te prepoznavanje „filmičnih” elemenata u pisanom tekstu može svakako doprinijeti intenzivnijem doživljaju i bogatijoj analizi književnog djela. Analizom ekranizacija pripovjetki Bohumila Hrabala kod čitatelja će se nastojati osvijestiti postupak filmskog razmišljanja prilikom čitanja književnog djela i dati osnovni uvid u procese, prepreke i izazove u njegovoj filmskoj adaptaciji.

Ključne riječi: Bohumil Hrabal, filmska adaptacija, ekranizacija, Čehoslovački novi val

dr. sc. Ivica Šute, izv. prof.

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

isute@ffzg.hr

Hrvati u češkom ofsajdu. Kako je češki nogometni roman osvojio međuratni Zagreb

Među brojnim i strastvenim zagrebačkim kibicima, navijačima najpopularnijeg nogometnog kluba *Gradanski*, češki nogometni roman Eduarda Bassa *Nepobjediva jedanaestorka* predstavljao je omiljeno štivo. Na popularnost toga romana svakako je utjecao i novinar, nogometaš i karikaturist Emil Perška, koji je ilustrirao zagrebačko izdanje Bassova djela i približio ga hrvatskom čitatelju. Upravo je Perška svojim specifičnim načinom pisanja, u kojemu nije nedostajalo humora i satire, dočarao onaj jedinstveni fenomen kibičkog (polu)svijeta, o kojemu je u isto vrijeme pisao i Karel Polaček u svome romanu *Muškarci u ofsajdu*. U radu će se nastojati kroz gore navedene autore usporediti češki i hrvatski pogled na nogometne kibice u Zagrebu i Pragu između dva svjetska rata.

Ph.Dr. Zdeněk Valenta, Ph.D.

Pedagogická fakulta Univerzity J. E. Purkyně v Ústí nad Labem

zdenek.valenta@ujep.cz

Serbske a česke listowanje w zawostajenstwje Josipa Milakovića

Josip Milaković (1861–1921) bě chorwatski basnik, zběraćel ludowych pěsnjow a přeložowar skutkowacy w bosniskim Sarajewje. Mjez južnymi Słowjanami je česku a serbsku poeziju popularizował. Listowaše sej z wuznamnymi wosobinami českeho a serbskeho kulturneho žiwjenja. K najwuznamnišim wosobinam słušataj česki spisowaćel a ludowědnik Adolf Černý (1864–1952) a serbski rěčewědnik Arnošt Muka (1854–1932). Tute listowanje so nachadža w zawostajenstwje Josipa Milakovića w archiwje w Sarajewje.

Ključowe słowa: Milaković, Serbja, Černý, Muka, listownje, Sarajewo

Sonja Vojvodić, mag. mus. et mag. philol. bohem.

(u suautorstvu s Mgr. Janom Chromým, Ph.D.)

svojvodic@seznam.cz

Prizivanje vremenskih informacija na razini rečenice

Istraživanje je usmjereno ka traženju poveznica između formalnih svojstava elemenata koji specificiraju vrijeme te potencijalne gradacije njihove važnosti u informacijskoj strukturi na razini rečenice u češkome jeziku.

Ciljem izlaganja je prikazati dva psiholingvistička eksperimenta u kojima su konfrontirane formalne karakteristike elemenata s njihovom pozicijom u linearnome ustrojstvu. U proširenoj jednostavnoj rečenici s tranzitivnim glagolom u svršenome vidu izabran je argument u funkciji izravnog objekta te adjunkt u funkciji vremenskog priloga (na pitanje „kada?“). Prema glavnoj hipotezi očekuje se uspješnije prizivanje objekta, koje bi moglo ovisiti i o prominentnosti uzrokovanoj redosljedom riječi. Nezavisne varijable tvore koncept 4x2 (redosljed riječi - pitanje) u prvom te 3x2 u drugom eksperimentu. U drugi je eksperiment dodano kontrolno pitanje na mjesni prilog, a objekt i prilog bili su smješteni u finalnu rečeničnu poziciju. Zavisne varijable činile su točnost odgovora te vrijeme reakcije. Eksperimenti su izvedeni u programu Ibx Farm kao čitanje vlastitim tempom (cijele rečenice:

ukupno 120, 24 ispitne, 96 distraktora) te su u njima sudjelovali studenti FF CU (81, eksperiment 1 te 91, eksperiment 2).

Rezultati potvrđuju veću uspješnost u prizivanju objekta u oba eksperimenta (1.79% vs. 16% u 1. te 1.51% vs. 13.87% u 2. eksperimentu). Redosljed riječi uvećao je uspješnost prizivanja (6.75% vs. 19.1% u 1. te 7.14% vs. 20.6% u 2. eksperimentu). Ukupan postotak pogrešaka u mjesnih priloga bio je 8.79% (uspješnost prizivanja također je ovisila o redosljedu riječi).

Prema dobivenim rezultatima obje nezavisne varijable imale su utjecaj na prizivanje elemenata, no hijerarhijska su se svojstva pokazala značajnijima.

Prilozi:

Eksperiment 1:

(1) V neděli| v knihovně| velmi pečlivě| přečetl noviny| starší důchodce.
'U nedjelju – u knjižnici – vrlo pomno – je novine pročitao – stariji umirovljenik.'

(2) Noviny| velmi pečlivě| přečetl| v neděli| v knihovně| starší důchodce.
'Novine – vrlo pomno – je pročitao – u nedjelju – u knjižnici – stariji umirovljenik.'

(3) Starší důchodce| v neděli| v knihovně| velmi pečlivě| přečetl noviny.
'Stariji umirovljenik – u nedjelju – u knjižnici – vrlo pomno – je pročitao novine.'

(4) Starší důchodce| pročetl noviny| velmi pečlivě| v neděli| v knihovně.
'Stariji umirovljenik – je pročitao novine – vrlo pažljivo – u nedjelju – u knjižnici.'

P1: Co pročetl důchodce? 'Što je pročitao umirovljenik?' Q2: Kdy pročetl důchodce noviny? 'Kada je umirovljenik pročitao novine?'

Eksperiment 2: ovdje su upotrebljene rečenice 3 i 4 iz 1. eksperimenta:

(1) Što-pitanje: Co pročetl důchodce? 'Što je pročitao umirovljenik?'

(2) Kada-pitanje: Kdy pročetl důchodce noviny? 'Kada je umirovljenik pročitao novine?'

(3) Gdje-pitanje: Na jakém místě pročetl důchodce noviny? 'Gdje je umirovljenik pročitao novine?'

Ključne riječi: adjunkt, češki jezik, čitanje vlastitim tempom, informacijska struktura, redosljed riječi u rečenici

Bohemistika na sveučilištima izvan Češke Republike – iskustva i perspektive

Andor Mészáros, PhD

FF ELTE Budapešť

meszandor@gmail.com

Maďarská cesta bohemistiky. Úlohy a problematiky bohemistiky v Maďarsku.

Ve svém příspěvku chtěl bych představit jednak vývoj, dějiny maďarské bohemistiky od začátku do současnosti, jednak aktuální otázky, možnosti tohoto vědního oboru. Začátky moderní bohemistiky v Uhrách můžeme zařadit od období dualismu, a vývoj maďarské bohemistiky probíhal souběžně s vývojem hungarologie v českých zemích a uherské slovakistiky a sledoval společné cesty až do první dekády 20. století. V období mezi dvěma světovými válkami se v Maďarsku zájem o českou literaturu, český jazyk a kulturu objevil mezi maďarskými příznivci středoevropského usmíření a spolupráce (László Németh, István Gál, Oszkár Sárkány). Po druhé světové válce se zrodila v Maďarsku klasická univerzitní bohemistika, poprvé v Budapešti,

potom i na dalších univerzitách. Zakladatelé oboru bohemistiky v Maďarsku byli maďarští intelektuálové, vědci, kteří pocházeli z meziválečného Československa a studovali na českých nebo slovenských univerzitách. Ta první generace literárních vědců, lingvistů a kulturních historiků (László Dobossy, László Sziklay) položili základy pro prosperující disciplínu, napsali první moderní příručky, sestavili slovníky. Bohemistika se tím v Maďarsku stala uznávanou vědeckou disciplínou s významnou vědeckou minulostí, ale také se specifickými problémy.

Klíčová slova: univerzitní bohemistika, Maďarsko, hungarologie, česko-maďarské vědecké vztahy

Mgr. Slavomira Ribarova

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

sribarov@ffzg.hr

Gramatika češtiny v Chorvatsku

Článek pojednává o současném stavu bohemistiky v Záhřebě z hlediska vydané odborné literatury. Student češtiny v Chorvatsku kromě českých učebnic, které se používají jak při teoretické tak i při praktické výuce, má k dispozici i učebnice v chorvatštině. Příspěvek též

zahrnuje i informacije o základních odborných i praktických příručkách nezbytných ke kvalitnímu fungování studia. Podrobnější popis bude věnován poslední vydané vysokoškolské učebnici *Češka gramatika s vježbama* od autorek Zdenky Ribarové a Slavomíry Ribarové.

Klíčová slova: čeština pro cizince, vysokoškolská učebnice, *Češka gramatika s vježbama*, Chorvatsko

Podučavanje češkog kao stranog jezika

Maja Burger, mag. hist. art. et mag. philol. bohem.

Češka beseda Zagreb, Osnovna škola S. S. Kranjčevića Zagreb

maja.burger1980@gmail.com

Važnost metodičke izobrazbe budućih nastavnika češkog jezika za češko manjinsko školstvo u Hrvatskoj

Cilj je ovog izlaganja upoznati sudionike konferencije s modelima obrazovanja nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj, s naglaskom na češku nacionalnu manjinu, a posebno na Model C. Češki manjinski Model C, odnosno nastava češkog jezika i kulture, otvorena je svima; djeci pripadnicima češke nacionalne manjine, djeci koja imaju

češko porijeklo, ali i svoj drugoj djeci koja žele učiti češki jezik i o češkoj kulturi bez obzira na nacionalnu pripadnost. Izlaganje će prikazati važnost i potrebu metodičke izobrazbe studenata, budućih učitelja i nastavnika u Modelu C za budućnost češkog manjinskog obrazovanja u Republici Hrvatskoj. Ujedno će prikazati dosadašnje primjere dobre prakse i suradnju s Katedrom za češki jezik i književnost Filozofskog fakulteta u Zagrebu i studentima nastavnčkog smjera tijekom nastavne prakse iz kolegija Metodika slavenskih jezika s Osnovnom školom Silvija Strahimira Kranjčevića, odnosno s Češkom besedom Zagreb, te će naznačiti mogućnosti njihova budućeg znanstvenog, stručnog i prosvjetnog rada unutar češke nacionalne manjine. Jedna od tema izlaganja bit će i metodika češkog jezika i češke kulture u Modelu C.

Ključne riječi: manjinsko obrazovanje, Model C, češki jezik, metodika, nasljedni jezik

dr. sc. Marina Jajić Novogradec

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

mjnovovo@ffzg.hr

Nove tendencije slavenske glotodidaktike

Tema se bavi prikazom glotodidaktike u svjetskom i hrvatskom kontekstu s dijakronijskog i sinkronijskog stajališta, s posebnim osvrtom na slavenske jezike. Početke razvoja glotodidaktike nalazimo u okvirima primijenjene lingvistike. Međutim, teorija nastave stranih jezika ne služi se samo rezultatima istraživanja s područja lingvistike, već i ostalih disciplina, kao što su psihologija, pedagogija i sociologija. Prema tome, istraživačke teme kojima se glotodidaktika bavi po svojoj prirodi zahtijevaju interdisciplinarni pristup, a on je vidljiv u istraživačkim postupcima, instrumentima te interpretaciji i relevantnosti rezultata (Mihaljević Djigunović, 2012: 472). U našem radu takav se interdisciplinarni pristup istraživanjima u slavenskoj glotodidaktici objašnjava na primjeru nekoliko recentnih glotodidaktičkih istraživanja te se daju praktične smjernice za suvremenu nastavu slavenskih kao stranih jezika. Istovremeno se raspravlja i o položaju slavenskih jezika (češkog, ruskog, slovačkog, ukrajinskog) u hrvatskom obrazovanju.

Ključne riječi: glotodidaktika, interdisciplinarni pristup, poučavanje stranih jezika, slavenski jezici

izr. prof. dr. Petra Stankovska

Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani

Petra.stankovska@ff.uni-lj.si

Dva rozdíly mezi češtinou a slovinštinou, které jsou zdrojem obtíží při výuce češtiny jako cizího jazyka ve Slovinsku

V příspěvku se zaměříme na dva rozdíly mezi češtinou a slovinštinou, které studentům češtiny dělají problémy. Jeden je rázu kognitivního a druhý převážně gramaticko-systémového.

Prvním rozdílem je důsledné rozlišování způsobu pohybu v češtině pomocí sloves *jít* a *jet*, zatímco slovinština připouští a v praxi většinou používá i jediné sloveso *iti* jak pro chůzi, tak i pro pohyb pomocí nějakého prostředku. Tento rozdíl se v češtině odráží ve výběru jednoho či druhého slovesa i bez explicitně daného kontextu, zatímco ve slovinštině se v takovém případě používá zobecnující *iti*.

Druhý rozdíl spočívá ve vyjadřování neutrálního budoucího děje v češtině pomocí dokonavého slovesa v přítomnosti ze systémově určené dvojice nedokonavého a dokonavého slovesa. Ve slovinštině sice formálně podobné dvojice existují také, avšak díky menšinovému neutrálnímu používání prezenta dokonavých sloves k vyjádření futura,

keré je pouze paralelní možností ke složenému futuru, je zvládnutí správného vyjadřování budoucího děje v češtině pro Slovince poměrně obtížné. V tomto případě bývá negativní interference velmi silná.

Oba rozdíly detailně popíšeme, rozebereme rozdíly mezi jazyky a potenciální negativní interferenci ze slovinštiny a navrhneme způsob výkladu, výuky a procvičování těchto jevů.

Klíčová slova: čeština, slovinština, slovesa pohybu, futurum, negativní interference

Češka manjina u Hrvatskoj i svijetu

Marina Kolaček Novosel, prof. povijesti i češkog jezika i književnosti
I. osnovna škola Bjelovar, X. gimnazija „Ivan Supek“ Zagreb
marina.k.novosel@gmail.com

Česká menšina v Chorvatsku a Česká beseda Záhřeb

Základní informace o české menšině v Chorvatské republice: počet příslušníků a osídlení. Instrukce: Svaz Čechů – samostatné, dobrovolné, zastřešující sdružení Českých besed a institucí příslušníků

české menšiny. České besedy – sdružení působící na zachování identity, jazyka, kultury, tradice a zvyků. Vzdělávací instituce české menšiny – základní a střední školy. Nejvýznamnější krajanské akce v organizaci Svazu Čechů v Chorvatské republice jejichž cílem je zachování kulturního dědictví a zvyků.

Česká beseda Záhřeb (ČBZ) – sdružuje příslušníky české menšiny, popřípadě občany českého původu a také i ostatní občany města Záhřebu a okolí, kteří souhlasí s besedními Stanovami. ČBZ je nejstarší sdružení Čechů v Chorvatsku, byla založena r. 1874 jako kulturní a osvětový spolek Čechů v Záhřebu.

ČBZ působí veřejně v kulturní, osvětové, humánní, zábavné a hospodářské činnosti. Pečuje o český jazyk, písmo a obyčeje české menšiny v Chorvatské republice.

Členové ČBZ působí v několika sekcích: folklorní skupiny – dospělí FS „Jetelíček“, školní FS a divadelní skupina „Záhřebské sluníčko“, divadelní skupina: „Josef Václav Frič“, smíšený pěvecký sbor „Bohemia“, doplňovací škola a dětská herna, turistická sekce, sekce Přítel. V besedě je Muzeum – pamětní síň do které členové věnovali předměty ze svých domů např. – lidové kroje, předměty z českého porcelánu, křišťálu a keramiky a další zajímavé předměty. Knižní fond obsahuje cca 10000 svazků převážně českých autorů a překlady světové literatury do češtiny. V současné době jsou k dispozici i české filmy na DVD. Záhřebští krajané se snaží zachovat český jazyk a zvyky v hlavním městě.

Klíčová slova: jazyk, tradice, zvyky

Mgr. Andrea Preissová Krejčí, Ph.D.

Fakulta veřejných politik; Centrum empirických výzkumů, Slezská univerzita v Opavě

andrea.krejci@email.cz

Bilingvismus jako podmínka zachování české národní identity v Chorvatsku

Být Čechem v cizině znamená hlásit se ke svému původu, k zemi i kultuře svých předků. Znamená to žít z minulosti a v tradicích, které předci udrželi. Nestydět se za svůj původ. Je to životní styl. Je pro to nutné často i něco obětovat, třeba svůj volný čas. Krajané o svou českou identitu, o svůj životní styl, musí pečovat. Je nezbytné účastnit se života v komunitě. Žít v menšině, s menšinou a pro menšinu. Být Čechy daleko od Čech, v prostředí, které je etnicky, jazykově i kulturně odlišné, je složité. Mezi krajaný v Chorvatsku do popředí diskutovaných témat dlouhodobě pronikají otázky týkající se zachování českého jazyka. V tomto příspěvku se zamyslím nad existencí tzv. krajanské češtiny, tedy jazyka, jímž krajané na Daruvarsku mluví. Do jaké míry si jsou krajané vědomi odpovědnosti za jeho zachování v symbióze s existencí českých škol v Chorvatsku, respektive s existencí české menšiny jako takové?

Mou snahou je přispět k této diskuzi odborným pohledem antropologa, který nikdy nemůže dosáhnout emického (nativního, místního, komunitního), v tomto případě krajanského hlediska. Souduy, které zde uvedu, tedy plynou ze zkušeností cizince v jejich zemi.

Krajanům jsem se věnovala ve dvou monografiích

(BARTEČEK, I. a kol. *Po českých stopách na Daruvarsku*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2017. ISBN 978-80-244-5271-5.

PREISSOVÁ KREJČÍ, A. – STANJA BRDAR, J. – KOČÍ, J. *Češtvi v nás: České školství a jeho vliv na zachování české národní identity v Chorvatsku*. Praha: Nadace Nadání Josefa, Marie a Zdeňky Hlávkových, 2020. 978-80-88018-30-8.) a v mnoha dalších člancích.

Klíčová slova: krajanská čeština, jazykové varianty, bilingvismus, identita

Prof. Jitka Stanja Brdar

Česká základní škola J. A. Komenského Daruvar

jitka.stanja-brdar@skole.hr

Česká menšina v Chorvatsku

Během patnácti minut se budu snažit představit:

- českou menšinu v Republice Chorvatsku

- Svaz Čechů
- České besedy
- české školy a školky
- Novinově vydavatelskou instituci Jednota
- nejdůležitější aktivity pro zachování českého jazyka a české kultury v Chorvatské republice.

Klíčová slova: Česká menšina v Chorvatsku, Svaz Čechů v RCH, výuka českého jazyka v RCH, české vydavatelství v RCH, zachování českého jazyka a kultury v RCH

Mgr. Libuše Stráníková

libuse.stranikova@gmail.com

Mezníky české krajanské literatury v Chorvatsku

Když mluvíme o české krajanské komunitě a o jejím téměř neuvěřitelném dvoustletém trvání na prostorech dnešního Chorvatska, kromě pozitivních zákonů, které její existenci podporují, většinou připomínáme dobrou organizovanost menšiny, české školství, informování v češtině a bohatou kulturní činnost. Existuje však ještě jeden fenomén, který svědčí o životaschopnosti této menšinové komunity. Je to česky psaná původní literatura. Co české krajany, kteří si

do své nové vlasti přiváželi také knihy, především bibli, modlitební knížky, zpěvníky, ale také kalendáře a klasickou českou literaturu, přimělo k tomu, aby také sami začali literárně tvořit? Je možné, že je k tomu ve dvacátých letech minulého století vedla možnost publikování, kterou jim poskytla menšinová česky psaná periodika, ale také potřeba povzbudit spoluobčany české národnosti, aby si v daných okolnostech jakéhosi krajanského „obrození“ uvědomili svůj původ. Tím bychom mohli vysvětlit její často buditelský a uvědomovací ráz. Pozdější cílevědomá péče vedoucích činitelů menšiny, založení nových specializovaných literárních periodik a edicí, vzdělávací akce a v neposlední řadě literární kritika z pera krajanů vedla k jejímu zkvalitnění a větší tematické pestrosti. Co však stále chybí, to je proniknutí do chorvatské literární (třeba i amatérské) scény a povědomí o její existenci na literární scéně české, čili mateřské země.

Mgr. Helena Stranjik, Ph.D.

Filozofická fakulta Univerzity Karlovy

helena.stranjik@ff.cuni.cz

Jazykové interference u sloves v jazyce příslušníků české menšiny v Chorvatsku

V příspěvku představíme určitou část jazyka českých krajanů, kteří už několik generací žijí na území dnešního Chorvatska. Přestože si zdejší krajané dosud udrželi češtinu jako funkční dorozumívací prostředek, v jejich jazyce můžeme pozorovat výraznější či méně výrazné interference s většinovým jazykem, chorvatštinou, ve všech jazykových rovinách. Vzhledem k tomu, že jde o dva blízké jazyky a dnes už všichni krajané vyrůstají v dvojjazyčném prostředí, tyto interference pronikají do jazyka krajanů poměrně jednoduše.

V příspěvku se blíže zaměříme na kategorii sloves, u nichž se objevují interference od roviny fonetické až po syntaktickou: např. změny v oblasti rekce a předložkových vazeb (*děkuju na krásných slovách, koukat televizi*), zvrtnosti (*zmrzli sme se*), slovesného vidu (*ptej se Željky*), vyjadřování záporu v perfektu (*nejsem měl s kym mluvit česky*) nebo pasíva opisného a zvrtného (*slyší se muzika*). Zvláštní kapitolou jsou změny v rovině sémantické, např. zužování nebo rozšiřování

významu sloves (např. podle chorvatského slovesa *ići*, které ve svém významu zahrnuje chůzi i jízdu, krajané užívají výraz *du každy rok na moře*), největší potíže pak krajanům dělají tzv. mezijazyková homonyma (*byla sem u doktorky na přehlídce* – místo *prohlídce*).

Všechny pozorované interference doložíme příklady z krajanské mluvy na základě textů přispěvatelů do krajanského týdeníku Jednota a rozhovorů s krajanskými příslušníky za účelem výzkumu jazyka krajanů a jazykových biografii jejich příslušníků.

Klíčová slova: česká menšina, jazyk, slovesa, interference